Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

27.5.2024

U 119/2022 vp
UJ 13/2024 vp

Ympäristöministeriö
Ympäristöneuvos Juhani Gustafsson

Ympäristövaliokunta

**Valtioneuvoston U-jatkokirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi vesipuitedirektiivin, pohjavesidirektiivin ja ympäristönlaatunormidirektiivin muuttamisesta**

## Tausta

Komissio antoi 26.10.2022 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi (COM(2022) 540 final), jolla muutettaisiin Euroopan parlamentin ja neuvoston yhteisön vesipolitiikan puitteista annettua direktiiviä 2000/60/EY (jäljempänä vesipuitedirektiivi), pohjaveden suojelusta pilaantumiselta ja huononemiselta annettua direktiiviä 2006/118/EY (jäljempänä pohjavesidirektiivi) ja ympäristönlaatunormeista vesipolitiikan alalla annettua direktiiviä 2008/105/EY (jäljempänä ympäristönlaatunormidirektiivi). Tavoitteena on saavuttaa ehdotuksesta neuvoston yleisnäkemys kesäkuussa 2024. Uusina ehdotuksina puheenjohtaja on sisällyttänyt kompromissitekstiin vesien tilan heikentämistä koskevan määritelmän sekä siihen liittyvät tietyt joustot. Lisäksi puheenjohtaja esittää tiettyjen uusien indikaattorien vapaaehtoista käyttämistä vesien tilan kehittymisen kuvaamiseksi.

## Sisältö

Direktiivi ehdotukseen neuvottelujen perusteella laaditussa kompromissitekstissä on esitetty muutoksia, jotka vastaavat hyvin Suomen neuvotteluille asettamiin tavoitteisiin. Vesien hyvän kemiallisen tilan saavuttamisen määräaikaa on pidennetty vuoteen 2039 uusien haitallisten aineiden osalta. Kompromississa esitetään poistettavaksi lisää pintavesille haitallisia aineita nykyiseltä prioriteettiainelistalta. Vesien seurantatietojen raportointi olisi kompromissiesityksen mukaan vähintään joka kolmas vuosi ja tilatietojen osalta joka kuudes vuosi komission esittämän vuosittaisen raportoinnin 3 (6) sijaan. Komission esityksen mukaan haitta-ainelistojen tarkistaminen olisi ollut siirretty delegoiduilla säädöksillä komissiolle. Puheenjohtajan esityksen mukaan sekä pintavesien että pohjavesien haitta-ainelistoja voitaisiin tarkastaa kompromissiesityksen mukaan ainoastaan normaalissa lainsäätämisjärjestyksessä.

Ehdotukseen on esitetty uutena heikentämiskiellon määritelmän lisäämistä, joka perustuisi Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisuun asiassa C-461/13. Siinä on linjattu vesien tilan heikentymisen käsitettä, jolla tarkoitettaisiin jo yhdenkin laatutekijän heikentymistä. Kyseisen tuomioistuimen ennakkoratkaisun linjaukset ovat jäsenvaltioita jo velvoittavia. Tuomioistuimen ratkaisun mukaan jäsenvaltioilla on velvollisuus, jos poikkeuslupaa ei ole myönnetty, kieltäytyä myöntämästä lupaa hankkeelle, jos hanke saattaa joko huonontaa pintavesimuodostuman tilaa tai vaarantaa pintavesien hyvän tilan. Ratkaisun mukaan kyseessä on kielletty tilan huononeminen, jos muutokset vaikuttavat yhteenkin ekologisen tilan arvioinnissa huomioon otettavaan aineeseen tai laatutekijään muuttamalla pintavesimuodostuman tai pintavesien tilan alempaan luokkaan.

Lisäksi heikentämisen määritelmään liittyen on ehdotettu joustona vesien tilan tilapäinen heikentyminen tietyin edellytyksin. Ehdotuksen taustalla on Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisu asiassa C-525/20, jossa myös tilapäinen vesimuodostuman tilan heikentyminen tulkittiin vesipuitedirektiivissä tarkoitetuksi kielletyksi heikkenemiseksi. Tilapäisen heikkenemisen kestoksi on ehdotuksessa määritelty korkeintaan yksi vuosi. Jouston käytön edellytyksenä olisi, että siitä aiheutuvat mahdolliset vaikutukset eivät olisi suorien päästöjen aiheuttamia, kaikki toimet haittojen vähentämiseksi on tehty, mahdolliset haittavaikutukset veden tilaan tulisi etukäteen arvioida luotettavasti mallintamalla ja lisäksi hankkeen jälkeen olisi varmistettava seurannalla vesien tilan palautuminen.

Toiseksi joustoksi vesipuitedirektiivin 4 artiklaan ehdotettaisiin, että vesien tilan heikentymisenä ei pidettäisi myöskään sellaista toimintaa, jossa pilaavaa aineitta sisältävää vettä tai sedimenttiä siirrettäisiin vesimuodostuman sisällä tai toiseen vesimuodostumaan, jossa siitä ei aiheutuisi lisäpilaantumista ja muut esitetyt edellytykset täyttyisivät. Tämän ehdotuksen taustalla ei ole EU:n tuomioistuimen oikeuskäytäntöä. Jouston käytön edellytyksenä olisi, että kaikki mahdolliset toimet tehdään haittojen estämiseksi, toimenpide ei lisäisi riskiä ihmisen terveydelle tai ympäristölle, vastaanottava vesimuodostuma olisi jo hyvää huonommassa tilassa, mitään muuta kustannustehokasta tai teknisesti mahdollista keinoa sekä ympäristön kannalta parempaa vaihtoehtoa ei olisi ja kaikki mahdolliset paremmat keinot olisi tarkasteltu. Lisäksi tiedot näistä hankkeita tulisi sisällyttää vesienhoitosuunnitelmiin ja vesien tilaa tulisi tarkastella joka kuudesvuosi. Nämä toimet olisivat aina ennakkovalvontatoimien kohteena.

## Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto täydentää aikaisempia kantojaan seuraavasti osallistuakseen direktiiviehdotuksen jatkokäsittelyyn:

Valtioneuvosto katsoo, että kokonaisuutena arvioituna Suomen tavoitteet on huomioitu pääsääntöisesti hyvin tämänhetkisessä puheenjohtajan kompromissiehdotuksessa.

Valtioneuvosto katsoo, että Euroopan unionin tuomioistuimen asiassa (C-461/13) vahvistama vesien tilan heikentymistä koskeva määritelmä on jo olemassa olevaa oikeuskäytäntöä jäsenmaissa ja sen lisääminen vesipuitedirektiivin määritelmiin ei täten olisi välttämätöntä. Valtioneuvosto kuitenkin ymmärtää, että sen lisääminen direktiivin määritelmiin edistäisi yhtenäistä toimeenpanoa ja mahdollistaisi siihen kytkettävät joustot. Valtioneuvosto toteaa myös, että sitovia vesien ympäristötavoitteita ei olla tässä yhteydessä muuttamassa.

Valtioneuvosto pitää heikentämiskieltoon tuotavia joustoja tärkeinä ja oikeansuuntaisina, koska niiden avulla voidaan estää tilanteet, joissa tietyt vesien tilaa pitkällä aikavälillä parantavat tai yhteiskunnallisesti strategiset hankkeet tai toimet voisivat estyä yksinomaan Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön tiukkojen linjausten vuoksi.

Valtioneuvosto katsoo, että vesipuitedirektiivin joustomahdollisuuksia tulisi edelleen tarkastella neuvotteluissa ja aktiivisesti etsiä konkreettisia ratkaisuja erityisesti Euroopan kilpailukyvyn ja vihreän siirtymän hankkeiden edistämisen kannalta. Valtioneuvosto katsoo myös, että vesipuitedirektiivin tulisi kyetä nykyistä paremmin sovittamaan yhteen vesivaikutusten huomioiminen ja vihreän siirtymän tarpeet.

Valtioneuvosto edellyttää kuitenkin, että vesien tilan heikentämiskieltoon liittyviin joustoihin asetetaan direktiivissä riittävät vesien tilaa turvaavat reunaehdot, mukaan lukien ennakkovalvontatoimet, ottaen kuitenkin huomioon Euroopan kilpailukyky ja omavaraisuus sekä vihreän siirtymän hankkeiden toteuttamismahdollisuudet. Lisäksi valtioneuvosto katsoo, että joustojen käytön edellytyksenä tulee olla luotettava haittavaikutusten arviointi. Vaikutusten mallintamiseen sisältyy epävarmuuksia ja ne tulee ottaa huomioon vesien tilan palautumisessa.

Lisäksi valtioneuvosto pitää kannatettavana vapaaehtoisuuteen perustuvien vesien tilan kehittymistä kuvaavien indikaattoreiden käyttämistä vesienhoitosuunnitelmissa.